

Karel Havránek:

PRÁVNÍ USTANOVENÍ O NÁLEZECH PO ZMĚNÁCH PROVEDENÝCH NAŘÍZENÍM ZE DNE 13. BŘEZNA 1944, SB. Č. 64.

Obecný zákoník občanský obsahuje předpisy o nálezu věcí ztracených v §§ 388—394, o nálezu věcí skrytých v §§ 395—397.

O vzniku těchto ustanovení lze uvést, že autoři o. z. o. se nedali ovlivnit myšlenkami práva římského, které považovalo za nevhodné (non probe), aby nálezce požadoval od toho, kdo věc ztratil, zvláštní odměnu, nýbrž přihlédl (podobně jako ti, kteří před nimi vytvořili Codex Theresianus) k prastarým domácím pramenům právním, ovládaným myšlenkou, kterou vyslovily již tak zv. *leges romanae barbarorum*, že nálezci přísluší odměna.

Ustanoveními, že nálezce nabývá po splnění všech zákonných předpokladů postupem doby stupňovitě stále širšího oprávnění, až se konečně stane vlastníkem věci, sledovali tvůrci o. z. o. dvojí účel:

Chtěli jednak povzbudit držitele věci k větší péči o svá práva a přinutiti jej, aby byl dbalejší o své zájmy; aby si snad nechtěl po celé roky dávat uschovávat a opatrovat věc u nálezce a aby potom až po mnoha letech, snad v době pro nálezce nepříhodné, ji nepožadoval zpět.

Na druhé straně chtěli dáti poctivému nálezci netoliko naději na nálezné, nýbrž i možnost, že se stane plnoprávným vlastníkem věci.

Tanulo jim patrně na mysli, že kdyby neposkytli nálezci žádných výhod, rozšířila by se v zápětí taková lhostejnost k ustanovením o nálezu, že by bylo možno snad jen ve velmi řídkých případech očekávatí navrácení věci tomu, kdo ji ztratil.

Ustanovení o nálezném se vyskytuje ve většině současných zákoníků. Výjimku činí na př. Japonsko, Mexiko, Portugalsko, Rumunsko, Holandsko a Francie.

Ustanovení o. z. o. o nálezu platila v původní nezměněné formě přes 132 roky, až byla změněna vládním nařízením ze dne 13. března 1944, Sb. č. 64, jež bylo vyhlášeno dne 24. března 1944 a podle čl. IV. nabylo účinnosti sedmého dne po vyhlášení.

Nová úprava, přizpůsobená potřebám současného života, přinesla tyto změny:

a) Stanovila u nálezů přesné cenové hranice v měně korunové místo v zákoně až dosud citované, ale dávno již neplatné měny ve zlatých. Tím odstranila veškeré nesnáze a případně i spory s přepočítáváním peněžitých obnosů z měny ve zlatých (ohledně níž mnozí soudili, že se jedná o měnu vídeňskou s kursem 1 zl. = 0,84 K, kdežto někteří se domnívali, že jde o měnu konvenční s kursem 1 zl. = 2,10 K), do měny korunové.

b) Zjednodušila roztržidění nálezů do následujících skupin:

1. Stojí-li nález za méně než 100 K, jde o t. zv. nález menší, neboli nepatrné hodnoty (§ 389 o. z. o.);

dříve se rozeznávaly dva případy:

a) měla-li nalezená věc hodnotu menší než 1 zl. a

b) převyšovala-li hodnota nalezeného 1 zl., ale měla menší cenu než 12 zl.

2. Nález stojí za více než 100 K (§ 389 o. z. o.);

v dřívějším rozmezení tomu odpovídalo, přesahovala-li cena nalezené věci 12 zl.

3. Nález stojí za více než 1.000 K (§ 390 o. z. o.)

podle dřívějšího vymezení, přesahovala-li cena nalezené věci 25 zl.

c) Zkrátila lhůty:

1. nález jest nyní ohlásiti podle § 389 o. z. o. ve lhůtě 3 dnů, místo dřívějšího ustanovení, podle něhož lhůta činila 8 dnů, při čemž vypustila i nepraktické ustanovení, že sám nálezce má dáti nález způsobem v místě obvyklým vyhlásiti;

2. lhůta, po jejímž uplynutí nabývá nálezce práva užívati nalezené věci (§ 391 o. z. o.), trvá nyní tři měsíce a jen za určitých předpokladů rok, kdežto dříve byla ve všech případech § 391 o. z. o. lhůta jednorozční (tříměsíční lhůta se ale již vyskytla v § 114, odst. 2 zákona Sb. č. 86/1937 — železniční zákon).

d) Ulehčila publikaci nálezu,

neboť nyní vyhlásí služební místo nález v Úředním listě (§ 390 o. z. o.), kdežto dřívější ustanovení znělo:

Přesahuje-li cena nalezené věci 25 zl., má vrchnost oznámiti nález třikráte ve veřejných novinách (když bylo možno se domnívati, že věc byla ztracena cizincem, přicházely pro vyhlášení v úvahu i noviny cizozemské).

e) Určila nově, že nálezný se vyměří pěti ze sta (§ 391 o. z. o. věta třetí), dosáhla-li odměna částky dvou tisíc korun. Podobné ustanovení má také § 113, odst. 1 železničního zákona, který jest téměř stejného znění.

Dřívější ustanovení o. z. o. znělo: Dosáhla-li by však odměna podle tohoto výpočtu 1.000 zl., vyměřena buď z ostatku jen pěti ze sta.

f) Upravila nově příslušnost pro ohlášení nálezu (stanovila, že se má tak státi u příslušného služebního místa), určila v čl. II., která místa to jsou a dovolila, že nález lze ohlásiti u kteréhokoliv služebního místa bez zřetele k tomu, kde věc byla nalezena a určila dále vnitřní úřední postup, čímž jest nálezci velmi ulehčeno splnění ohlašovací povinnosti.

Důvodová zpráva uvádí, že na toto ustanovení jest pohlížeti jako na »správní předpis, jímž se stanoví, který úřad jest místně příslušný« ve smyslu úvodních slov § 7, odst. 1 vl. nař. Sb. č. 8/1928; neužije se tu tedy předpisu o příslušnosti, daného v cit. § 7 odst. 1 č. 2. Dřívější předpis stanovil jenom, že nález jest oznámiti místní vrchnosti. (O úředním postupu viz Věst. min. vn. 1924, str. 200.)

g) Učinila ustanovení o nálezu pružnějším a přizpůsobivějším potřebám praktického života, neboť čl. III. obsahuje zmocňovací doložku, že ministr spravedlnosti může v dohodě s ministrem vnitra změnit částku peněžité a tříměsíční lhůtu (viz ad c 2) nahraditi dosud platnou lhůtou roční.

Podle dřívějšího stavu bylo možno provésti takovou změnu toliko normou mající závaznost zákona.

Vládní nařízení, kterým se mění některé předpisy o nálezu (Sb. č. 64/1944), bylo vyvoláno nařízením ministerské rady pro obranu Říše ze dne 16. dubna 1943, Ř. z. I, str. 266, o oznamovací povinnosti, nabytí vlastnictví a užívacím právu nálezcově, pozměňujícím až do dalšího opatření předpisy o nálezu, platné v Německé říši a ve včleněných územích východních. Jak vyplývá z úvodních slov cit. nařízení, bylo motivováno snahou zabrániti, aby nalezené věci, mezi nimiž jsou zhusta předměty nutné životní potřeby, kterých jest po málu, delší čas ležely nevyužity u úřadů, kterým se nálezy ode-

vzdávají a dále snahou o zjednodušení správní činnosti spojené s opatřením a úschovou nalezených věcí.

Nařízení ministerské rady pro obranu Říše zavedlo v územích, pro něž bylo vydáno, zejména následující změny: Zvýšilo cenovou hranici rozhodnou pro povinnost ohlášení nálezů ze 3 RM na 10 RM a zkrátilo lhůtu, po jejímž uplynutí nabývá nálezce právo k nalezené věci z jednoho roku na tři měsíce. Při dosavadní úpravě ponechalo jen ty případy, kdy jde o nález peněžitých sum přes 100 RM, cenných papírů nebo věcí drahocenných.

Přesto, že předpisy o nálezů o. z. o. i německého obč. zák. (BGB z 18. srpna 1896, Ř. z. str. 95) byly novelovány shora uvedenými myšlenkově sobě blízkými nařízeními, liší se nicméně platná ustanovení o. z. o. i nadále dosti značně od předpisů o nálezech podle BGB.

Jeden z podstatných rozdílů mezi oběma zákoníky spočívá v tom, že BGB upravuje v §§ 978 a násl. zvláštními předpisy nález věcí v prostorách veřejných úřadů a veřejných dopravních podniků. Takové věci mají býti odevzdány úřadu nebo podniku a po splnění určitých předpokladů připadají ony věci, resp. cena za ně stržená, fisku nebo podniku.

Ustanovení takového druhu se v o. z. o. vůbec nevyskytuje a to ani po nové úpravě předpisů o nálezů. Případy podobného druhu jsou upraveny zvláštními normami (platíci nadále vedle změněných předpisů o. z. o. podle zásady *lex specialis derogat generali*).

Tak Železniční přepravní řád ze dne 27. března 1941, Sb. č. 145, ustanovuje v § 5: »O ztracených a zapomenutých předmětech platí ustanovení §§ 112 až 115 zákona ze dne 20. května 1937, Sb. č. 86 o drahách (železniční zákon)«; pro poštovní správu obsahuje podobná ustanovení »Všeobecný služební předpis« (poštovní služba výkonná dod. 12, § 12, poštovní provozní předpisy dod. 25, odst. 3). Sem lze zařaditi i předpisy §§ 375—379 trestního řádu, které ustanovují, jak jest postupovati, když se během trestního řízení najdou u obviněného věci, které patrně patří někomu jinému. U věcí nalezených v divadlech jest se řídití podle řádu divadelního.

Nové nařízení přináší sice podstatné změny dosavadních předpisů o. z. o., ale neuvádí obsah ustanovení, která platí i nadále. Jest proto nutné míti stále na mysli, že nové předpisy souvisí velmi úzce s ustanoveními o. z. o. o nálezů, které byly ponechány v platnosti, a že s nimi tvoří jeden celek.

V dalším výkladu bude proto přihlédnuto ke všem těmto předpisům jako k celku, bude vzata v úvahu i judikatura a právní věda, pokud pojednává o právních předpisech o. z. o. dosud nezrušených, a budou uvedeny podstatnější rozdíly mezi předpisy o. z. o. a ustanoveními BGB.

A. Nález věcí ztracených.

O. z. o. obsahuje v § 388 právní domněnku a ustanovení o důkazním břemenu; v pochybnosti se nemá totiž za to, že se někdo chce vzdáti svého vlastnictví; proto nálezce nesmí nalezenou věc pokládati za opuštěnou, ani si ji přivlastniti.

Co jest to nález, vysvětluje blíže § 394 o. z. o.

Několika osobám, které současně věc nalezly, náleží stejné povinnosti a práva z ní; ke spolunálezčům se počítá i ten, kdo nejdříve věc objevil a o ni usiloval, třebaže se jí jiný zmocnil. Věci jest možno se zmocniti i pomocí prostředníka (osoby, které byl k tomu dán příkaz, dítěte, osoby nepřítelny). Je-li někdo ve služebním poměru a najde během pracovní doby nějakou věc, nelze ještě proto považovati jeho zaměstnavatele za nálezce (rozh. Gl. U. N. F. 1642). Pouhé spatření ztracené věci, ba ani pouhé její uchopení ze zvědavosti, dá-li se věc opět tam, kde byla, není ještě nálezem.

Ustanovení o. z. o. o nálezů mluví o věcech ztracených a skrytých; v čem rozdíl spočívá, vysvětluje rozh. Gl. U. N. F. 1818.

V o. z. o. není sice určen pojem ztracené věci, ale judikatura jej vytýčila tak, že se jím vyznačuje ztracení skutečné vlády nad věcí za takových okolností, že stav tento jest pokládati za trvalý a znovunabytí vlády nad ní za dílo pouhé náhody. Ztracenými jsou proto i předměty, jež přešly ze skutečné vlády jejich držitele bez jeho vědomí a vůle, jež se dostaly na místo majiteli neznámé, pro jejich určení nevhodné anebo pro jejich znovudosažení nepříhodné, takže jejich majitel podle pravidelného anebo alespoň

pravděpodobného běhu věci již nemůže počítati s tím, že je dostane zpět do své vlády než círou náhodou (rozh. Vážný 15.435).

Za ztracené se však nepovažují věci kradené, pokud je má zloděj (stávají se ztracenými teprve tehdy, když je zloděj zahodí, ztratí nebo když mu jsou úřadem odňaty), věci upuštěné nebo vypadlé, pokud jest jejich držitel na blízku, věci založené nebo zapomenuté, pokud jejich držitel může počítati s tím, že je najde (byla-li na př. v kavárně zapomenuta hostem věc na místě, kde se zdržoval, není ztracena, za ztracenou ji však lze považovati, když byla nalezena na zemi u východu, viz rozh. GZ. 1854, č. 19, na podobném myšlénkovém základě spočívají i rozhodnutí Gl. U. 5274, N. F. 2633, 7292), zbloudilá zvířata a věci povodní odnesené, pokud držitel ví, kde je má hledat. Věci zanechané v místnostech úředních nebo v prostorách veřejných podniků nelze považovati za ztracené, když lze doufati, že je dozorcí orgány najdou a podle své povinnosti odevzdají. Za nález se nepovažují cennosti nalezené u utopeného (rozh. Gl. U. N. F. 4991); jejich protiprávní odnětí jest stíháno nad to podle § 306 tr. z.

Právo o. z. o. opírající se o myšlenku, že držbu věci si lze uchovati i pouhou vůlí, pokud jest ještě naděje na dosažení věci, se v tomto směru značně liší od německého BGB., jehož § 856, odst. 2 stanoví, že držbu si lze zachovati jen tehdy, když překážka jest toliko rázu přechodného.

Při nové úpravě předpisů o. z. o. o nálezů se sice mluví o »držiteli«, ale tento výraz není tu míněn v právním slova smyslu, neboť se vztahuje na každého nositele ztráty, tedy nejen na držitele, nýbrž samozřejmě i na vlastníka, ale také i na pouhého detentora, kterému mohla býti věc svěřena do uschování, do zástavy, jako výprosa nebo jako půjčka. Proto jest při ustanoveních o nálezů rozuměti výrazu »držitel« v tomto širším smyslu.

O. z. o. nedonucuje sice nikoho, aby se ujal nalezené věci, aby se tedy stal nálezcem, ale jakmile někdo projeví rozhodněji svůj úmysl zachovati pro druhého ztracenou věc takovým vnějším jednáním, že jej lze podle zákonných předpisů považovati za nálezce, vzhází mu nejenom jako nepřikázanému jednateli povinnost dokončiti započaté jednání (§ 1039 o. z. o.), ale i dále uvedené aa) povinnosti a bb) práva:

aa) Nálezcovy povinnosti.

α) Nálezcem musí vrátiti věc i s příslušenstvím předešlém u držiteli, pozná-li ho zřejmě buď ze znaků věci (na př. nápí-sů, jmenovek, adresy, označení na obojku zvířete atd.) nebo z jiných okolností (místa nálezů, vlastního pozorování, že někdo věc ztrácí). Jelikož v těchto případech není stanovena zvláštní lhůta, do níž by se měla věc vrátiti, jest patrně použití obdobně předpisu § 904 o. z. o., podle něhož se má tak státi ihned, t. j. bez zbytečného odkladu.

β) Není-li nálezci dřívější držitel věci znám, jest přihlédnouti k ceně nalezené věci.

1. Stojí-li nález nyní za méně než 100 K (tak zvaná věc menší nebo nepatrné hodnoty), jest přenecháno nálezci, aby sám určil a učinil patřičná opatření ke zjištění toho, kdo věc ztratil.

Zeiller ve svém komentáři k o. z. o. sv. 2, str. 161 sice tvrdí o věcech menší hodnoty, že když je jejich dřívější držitel nepožaduje ihned zpět, jest míti za to, že se jich vzdal a že prý tudíž připadají jako opuštěné nálezci. S tímto názorem, i když jej zastává také Nippel ve svém komentáři k o. z. o., sv. 3, str. 276, nelze však souhlasiti, neboť § 388 o. z. o. stanoví domněnku proti derelikci, ať již věc má hodnotu jakoukoliv. Jestliže zákonodárce prominul u věci menší hodnoty povinnost nález ohlásiti, nelze se ještě domnívati, že by zamýšlel přenechati beze všeho vlastnické právo tomu, kdo si nalezenou věc samovolně přivlastní. Vždyť z toho, že nové znění § 389 o. z. o. nestanoví u věci nyní v ceně do 100 K povinnost nález ohlásiti, nelze rozhodně vyvoditi pro nálezce právo, aby si beze všeho přisvojil nalezenou věc.

Povinnost ohlásiti nález menší hodnoty jest prominuta zřejmě z toho důvodu, aby s pátráním po dřívějším držiteli ztracené věci nevznikaly příliš velké útraty. Mohlo by se totiž snadno státi, že by náklady spojené s vyhlášením převýšily cenu věci; jest proto uloženo jenom nálezci (a nikoliv také úřadu), aby podnikl sám všechny nutné kroky k vyhledání dřívějšího držitele.

2. Stojí-li nález za více než 100 K, jest nálezce povinen ohlásiti nález do tří dnů příslušnému služebnímu místu, to jest v obcích, ve kterých jest zřízen vládní policejní úřad, tomuto úřadu, v obcích s obecní výkonnou policií nebo s četnickou stanicí těmto služebním místům, v ostatních obcích obecnímu starostovi. Nálezce se ovšem může obrátiti s ohlášením nálezu, bez zřetele k tomu, kde byla věc nalezena, na kterékoliv služební místo, jež zpraví služební místo příslušné podle místa nálezu, a to pak zařídí, čeho dále potřeba.

3. Stojí-li nález za více než 1.000 K a neobjeví-li se vlastník ve lhůtě poměrům přiměřené, vyhlásí příslušné služební místo jemu učiněné oznámení v Úředním listě.

Nelze-li nalezenou věc ponechati bez nebezpečí v rukou nálezcových (nebyly-li by na př. u něho vhodné podmínky pro uložení nalezeného předmětu nebo kdyby byly pochybnosti ohledně nálezcovy spolehlivosti), musí býti věc nebo, není-li možno tuto bez patrné škody uschovati (věci zkáze propadající), hodnota za ni ve veřejné dražbě stržená uložena u soudu nebo třetí osobě odevzdána k úschově (§ 390 o. z. o.). Jde-li o věc, na niž musí býti vynaložen určitý náklad (na př. ošetřování a živění zvířete), jest postupovati obdobně, neboť nálezce nelze proti jeho vůli nutiti, aby ze svého hradil náklad na věc.

Nálezce jest zatím považovati za pouhého schovatele, kterému nepřisluší užívací právo (§ 958 o. z. o.).

Přihlásí-li se dřívější držitel nalezené věci do tří měsíců, případně jde-li o sumy peněžité vyšší než 1.000 K, o cenné papíry nebo o drahocennosti (t. j. věci mající vzhledem ku svému malému rozsahu a své váze nepoměrně velkou cenu) do roka po té, kdy nález byl ohlášen, a dostatečně prokáže své právo, vydá se mu věc nebo peníze za ni stržené. Za škodu, kterou věc u nálezce utrpěla pouhým opominutím náležitě péče při úschově, ručí podle ustanovení o náhradě škody a kromě toho jako schovatel podle §§ 964, 965 o. z. o.

bb) Nálezcova práva:

α) Nárok na náhradu výloh za uschování a případný prodej věci a na náhradu nutných a účelných nákladů, které mu z nálezu vznikly jako nepřikázanému jednateli podle § 1036 o. z. o., pokud věc uschovával. Byla-li věc uschována u příslušného služebního místa, jest nahraditi výlohy tyto služebnímu místu, nikoliv nálezci.

β) Nálezné, požádá-li o ně (jest tedy postavení nálezce proti pouhému nepřikázanému jednateli privilegované), a sice ve výši deseti ze sta obecné ceny. Dosáhla-li odměna sumy (nyní) 2.000 K, vyměří se ze zbytku nálezné pěti ze sta. Pro určení výše nálezného jest rozhodná obecná cena, to jest cena věci podle užitku, který se zřetelem k době a místu obvykle a všeobecně skýtá (§§ 305, 306 o. z. o.).

Byly-li na př. nalezeny poštovní známky právě vydané, vyměří se nálezné podle jejich nominální ceny, i když snad v pozdější době, než se jejich dřívější držitel přihlásí, známky pro sběratele velmi stoupnou v ceně. Byl-li nalezen los, na který později připadla velká výhra, vyměří se nálezné podle obecné ceny losu, nikoliv podle výhry.

Při vypočítávání výše nálezného jest postupovati takto: Byl nalezen na př. šperk v ceně 100.000 K. Nálezné z prvních 20.000 K činí 2.000 K (čili 10 procent); ze zbývajících 80.000 K vyměří se pak nálezné již jen 5 procenty, tedy obnosem 4.000 K, takže celkové nálezné v tomto případě činí 6.000 K.

Německý BGB v § 971 má zcela odlišné předpisy o nálezném. Stanoví totiž, že nálezné činí při hodnotě věci do 300 RM 5% a že z dalších hodnoty činí toliko 1%. Pro určení procentní sazby jest zde tedy rozhodná cena věci, nikoliv výše odměny.

Podle dvorského dekretu z 24. ledna 1818, Sb. z. soud. č. 1410, nepřísluší nálezné u veřejných obligací na jméno znějících, neboť mají být vráceny vlastníku. Kdyby snad nebyl znám, jest je deponovati u soudu.

Dále se ustanovuje, že na takový případ se nevztahují ani příslušná ustanovení o. z. o. o právu na užívání nalezené věci, případně užítku z ní, ani nálezném a promlčení. Nálezce má postavení pouhého nepřikázaného jednatele i co do náhrady nákladů na věc vynaložených. Tato ustanovení, nálezci ne příliš příznivá, byla vydána — jak se domnívá Krčmář — proto, že vlastník, i když mu obligace nebyla nálezcem vrácena, se může uvarovati škody zákazem výplaty a zavedením umořovacího řízení, a dále i proto, že vzhledem k ustanovení o ochraně bezelstnosti nálezce může jich jen nesnadno zneužítí a že tudíž nezasluhuje odměny za svou nepřilíši významnou službu.

Za nález směnky nepřísluší nálezné z toho důvodu, že tu jde o soukromou listinu odhadu nezpůsobilou a nemající určité hodnoty ve smyslu § 404 o. z. o.

U vkladních knížek jest v teorii spor ohledně výplaty nálezného. Mnozí tvrdí, že nálezci odměna nepřísluší, neboť prý nenalezl vložený obnos, nýbrž jen ztracenou vkladní knížku, tedy papír, který není určen k oběhu, a kromě toho že lze zakázati výplatu vkladu a zavésti řízení umořovací; jedině ta okolnost, že knížka usnadňuje disposici s vloženou částkou, opravňuje nálezce, aby žádal o přičtení přiměřené odměny podle volné úvahy soudcovy. Judikatura po určitém kolísání se však kloní převážně k názoru, že vkladní knížka, obsahuje-li ustanovení, že peněžním ústavem bude vyplacen vklad tomu, kdo se jí prokáže, má cenu vkladu, a příznává nálezci — pokud ovšem výplata nebyla učiněna odvislou od dalších průkazů (na př. sdělení hesla) — nálezné podle výše vkladu, viz rozh. Vážný 7170, 2351, Gl. U. N. F. 3201, Gl. U. 16129, 16048, 7149.

γ) Právo na případnou vyšší odměnu z veřejného příslibení vyhlášeného dřívějším držitelem pro případ vrácení ztracené věci. Byla-li slíbena odměna nižší, než na jakou by měl nálezce podle zákona nárok, nemusí se s ní ovšem spokojiti, nýbrž může žádati to, co mu podle zákona přísluší. Veřejné příslibení bude míti ovšem praktický význam pouze tehdy, když se má podle něho dostati nálezné ještě další odměna nad zákonné nálezné.

δ) Retenční právo k nalezené věci, neboť nálezci vzejde povinnost vydati nalezený předmět jenom tehdy, budou-li mu nahrazeny útraty a zaplacené nálezné (§ 391 o. z. o.). Toto retenční právo jest širší než podle § 471 o. z. o.

Dřívější držitel věci se však může zprostiti těchto povinností tím, že odmítne věc převzítí. Jeho právo k věci tím zanikne a přejde na nálezce (tak zv. abandon).

ε) Právo užívati nalezenou věc nebo cenu za ni docílenou. Nepožaduje-li totiž nikdo nalezenou věc do tří měsíců, případně do 1 roku, jde-li o částky peněžité vyšší než 1.000 K, o cenné papíry nebo o drahocennosti, nabývá nálezce práva užívati věc nebo cenu za ni docílenou, a sice i tehdy, když věc jest uschována u příslušného služebního místa. Nálezce jest tedy oprávněn užívati nespotřebitelnou nalezenou věc, zužitkovatelnou věc může vynaložiti k svému prospěchu.

Toto ustanovení se v BGB nevyskytuje.

Přihlásí-li se dřívější držitel věci, lze doporučiti nálezci, aby — ve snaze vyvarovati se možné právní újmy — vydal věc toliko po opatrné úvaze, zejména vyčkal případného svolení příslušného služebního místa nebo soudcovského rozhodnutí. Věc může totiž od něho požadovati nejen dřívější držitel, ale i vlastník, ba i pouhý detentor; žádá-li věc takto několik uchazečů,

bude pak rozhodnouti podle § 348 o. z. o., komu náleží silnější právo na ni. Jelikož tu není jiného ustanovení, ručí nálezce podle o. z. o. také i za nedopatření.

Tím se liší předpisy o. z. o. od BGB, kde § 968 ustanovuje, že nálezce ručí jen za zlý úmysl a hrubou nedbalost.

Lhůta tří měsíců, případně jednoho roku není lhůtou propadnou (preklusivní), nýbrž jest toliko lhůtou, po jejímž uplynutí vzniká nálezci nové právo. Běh lhůty začíná vyhlášením nálezu a u předmětů menší hodnoty než 100 K ode dne nálezu.

ζ) P r á v o v l a s t n i c k é po uplynutí promlčecí doby získává nálezce jako poctivý držitel (§ 392 o. z. o.) bez ohledu na to, zda se ten, kdo věc ztratil, o vyhlášení dozvěděl. O promlčení v běžném slova smyslu tu však nelze mluvit. Promlčení jest přece důvodem ztráty práva a nikoliv jeho nabytí. Ale nejde tu ani o vydržení, neboť u nálezce nejsou splněny všechny jeho předpoklady; jde tu spíše o případ s m l č e n í p r á v a, jehož lhůta jest v zákoně označena jako promlčecí. Teorie i praxe se nyní shoduje na lhůtě tří let, respektive u osob zákonem zvláště chráněných šesti let (§§ 1466, 1472 o. z. o.), pokud by ovšem nenastalo stavení lhůty (§§ 1494, 1496 o. z. o.).

Přes opačný názor Stubenrauchův (Komentář k o. z. o., str. 495) jest dáti za pravdu Klangovi (Komentář k o. z. o., díl I., str. 119), že lhůta počíná běžeti ode dne vyhlášky, poněvadž teprve od této chvíle jest umožněno tomu, kdo věc ztratil, aby se na správném místě přihlásil. Nemůže proto smlčení práva ani dříve nastati. Lhůta tří měsíců, případně jednoho roku, po které nálezce získá právo věc užívat, jest pro smlčení práva bez významu a není proto důvodem pro odložení začátku běhu lhůty až do tohoto okamžiku. U nálezu ceny pod 100 K začíná lhůta běžeti ode dne nálezu.

Předpisy o. z. o. o nabytí práva vlastnického k nalezené věci se značně liší od ustanovení BGB, podle nichž se stává nálezce, který oznámil policii nález v ceně větší než 10 RM, vlastníkem nalezené věci již po uplynutí tří měsíců od oznámení. U věci v ceně do 10 RM běží tato lhůta již od nálezu (§§ 973, 974 BGB v novém znění nařízení ministerské rady pro obranu Říše ze dne 16. dubna 1943; toto nařízení ponechalo původní jednoroční lhůtu pouze pro případy, kdy jde o nález peněžitých částek přes 100 RM, cených papírů nebo věcí drahocenných). Nálezce však nenabude vlastnictví, když na dotaz nález zatajil. Přechodem vlastnictví na nálezce začne běh další tříleté lhůty, ve které jest nálezce povinen vydati věc každo bezdůvodné obohacení hlásícímu se dřívějšímu vlastníku (§§ 972, 977 BGB), takže teprve po uplynutí této další lhůty nelze již nálezcovu vlastnické právo nijak ohroziti.

O. z. o. ustanovuje v § 393, že kdokoliv by nešetřil předpisů o nálezech, odpovídá za veškeré škodlivé následky. Tento předpis se může vztahovati i na příslušné služební místo nebo na osobu, které byla nalezená věc svěřena do uschování. Nešetří-li těchto předpisů nálezce, pozbude nároku na nálezné i práva na užívání věci a možnosti státi se jejím vlastníkem. Podle okolností bude nadto vinen ještě podvodem (§§ 197, 200, 201 c, 205, 461 tr. z.).

B. N á l e z v ě c í s k r y t ý c h.

S k r y t é jsou takové movité věci, u nichž podle místa, kde byly nalezeny, jest zřejmé, že jejich vlastník je úmyslně uložil, zakopal nebo zazdil na tajné místo, a o nichž již neví, kde se nalézají.

Při nálezu věcí skrytých jest právní situace podobná jako u věcí ztracených (§§ 395—397 o. z. o.). Vlastník věci však nemusí zaplatiti nálezné v tom případě, když může prokázati, že věděl již dříve o tom, kde se věc nalézá. Zda se jedná o věci skryté nebo o poklad, pro který platí jiné předpisy (§§ 398—401 o. z. o.), jest posouditi podle okolností případu, zejména podle doby, po kterou věc byla skryta a podle níž se dá usouditi na pravděpodobnost, zda vlastník bude zjištěn (Gl. U. 11389).